



# Piimatööstuse 2017. aasta kuue kuu ülevaade

*Joosep Lukk*

*kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond / peaspetsialist  
20.09.2017*

## Lühikokkuvõte

- ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) piimahinnaindeks<sup>1</sup> jätkas tõusmist – kuue kuu keskmine 193,8 punkti märgib viimaste aastate kõrgeimat väärtust.
- Euroopa Liidus toodeti eelmise poolaastaga võrreldes juustu 1,2% enam, täispiimapulbri ja hapendatud piimatoodete toodang kasvas 1,0% võrra; lõssipulbri toodang aga vähenes 10,4% ja või toodang vähenes 6,0%.
- EL piimatoodete eksport kasvas poolaastaga 21,7% (piima ekvivalendina), selle sees lõssipulbri eksport +35,2%, kondenseeritud piima eksport +14,6%, juustu eksport +7,6%, vadakupulbri eksport +4,8% ja täispiimapulbri eksport +1,4%. Või eksport aga vähenes -17,8%.
- Eestis toodeti 2017. aastal esimese kuue kuuga 394 900 tonni toorpiima, mida oli 0,9% vähem kui eelneval aastal. Piimatooteid toodeti eelmise aastaga samas mahus – 108 500 tonni. Statistikaameti andmetel tarbiti Eestis 2016. aastal kokku 210 800 tonni piimatooteid ehk 160,2 kg ühe inimese kohta. Inimese kohta on tarbimises toimunud väike langus, varasemast tarbiti piimatooteid 2,8% vähem.
- Toorpiima kokkuostuhind kasvas, tonni keskmine hind oli 317,9 eurot, mis oli 2016. aastaga võrreldes 44% enam. Toorpiima kokkuostuhinna tõustes on suurenenud ka toorpiima väljavedu. Toorpiima eksport oli 36 mln eurot kogu 85,5 mln euro suurusest piimatoodete ekspordikäibest. Piimatoodete eksport kasvas käibe arvestuses 44% ning toorpiima eksport tegi läbi 79%-lise tõusu. Piimatooteid imporditi 30 mln euro väärtuses, mis suurenes eelmise poolaastaga võrreldes 46%.
- Piimatööstuse müügitulu oli 2017. aastal kuue kuuga 192,8 mln eurot ja kasvas 28%. Sektori kogukulud kasvasid 14% ning olid kokku 179 mln eurot. Kogukasum oli 13,9 mln eurot. Investeeriti 2,9 mln eurot, mida oli varasemast 55% vähem ja see oli seitsme viimase aasta madalaim tase.

<sup>1</sup> FAO toiduainete hinnaindeksid <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/> . Piimahinnaindeksi moodustavad või, lõssipulbri, täispiimapulbri ja juustu maailmaturu hinnanoteeringud.

## Sissejuhatus

Eesti piimatöötlemise sektori ülevaate tegemisel on kasutatud **Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika avaliku andmebaasi andmeid<sup>2</sup>, mis hõlmavad kuue kuulist (poolaasta) vaatlusperioodi**. Ülevaates esitatud piimatoodete hinnainfo põhineb Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) ja varasemalt Kantar Emori (endine AS TNS Emor) kogutavatel andmetel. Piimatööstuse võrdluse korral toiduainetööstusega sisaldavad toiduainetööstuse andmed lisaks toiduainete tootmisele ka joogitootmise andmeid.

Piimatööstuse statistilisi näitajaid tõlgendades tuleb arvestada, et valimisse kuulub erineva tegevusvaldkonna ettevõtjaid sh ettevõtjad, kes ei tegele ise toorpiima kokkuostu ja esmase töötlemisega. Seega on antud ülevaates käsitletud sektori näitajad kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised ja ei pruugi kajastada kõigi sektori osapoolte olukorda võrdselt, vaid näitavad valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtjate näitajad võivad ülevaates presenteeritud keskmisest oluliselt erineda.

**Piimatööstusena üldistatult käsitletakse antud ülevaates piimatöötlemise sektori ettevõtteid, kelle põhitegevusala kood EMTAK 2008<sup>3</sup> kohaselt on C105:**

- värsket piima töötlemine, röösa koore tootmine, siia ei kuulu lehmatoorpiima, lamba, kitse jne toorpiima tootmine;
- juustu, sh vadakujuustu ja kohupiima tootmine (riivitud juust, sulatatud juust, sinihallitusjuust jm juustud);
- muude piimatoodete tootmine:
  - piimapõhiste jookide tootmine;
  - kuiv või kontsentreeritud piima tootmine;
  - tahke piima või koore tootmine;
  - või ja muude piimarasvade ning piimarasvavõiete tootmine;
  - jogurti tootmine;
  - fermenteeritud või hapendatud piima ja koore tootmine;
  - kaseiini ja laktoosi tootmine;
- jäätise jm söödava jää tootmine (nt sorbett), siia ei kuulu toidujää tootmine.

## Rahvusvaheline piimaturg

ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) piimahinnaindeks<sup>1</sup> oli 2017. aastal kuue kuu keskmisena rekordkõrgel tasemel – 193,8 punkti ning jätkas ülespoole liikumist.

Euroopa Liidus (EL-is) 2017. aastal kuue kuuga toorpiima tootmine vähenes eelmise aastaga võrreldes 0,6%, aga toorpiima kokkuost varasemaga võrreldes kasvas 1,6%, peamiselt Poola, Itaalia ja Lirimaa tõttu. EL-i toorpiima keskmine hind on varasemast kolmandiku võrra kõrgem, viie aasta keskmise hinnaga võrreldes 3,6% kõrgem. EL-i kuue kuu keskmine toorpiima kokkuostuhind oli 332,1 eurot/tonn (Eesti keskmine oli sellest 4,3% madalam).

<sup>2</sup> <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/databasetree.asp>

<sup>3</sup> Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator

EL-is toodeti eelmise poolaastaga võrreldes juustu 1,2% enam, täispiimapulbri ja hapendatud piimatoodete toodang kasvas 1,0% võrra; lõssipulbri toodang aga vähenes 10,4% ja või toodang 6,0%.

EL-i piimatoodete hinnad olid maailmaturul kokkuvõttes kõige kallimad. EL on piimatoodete eksporti poolaastaga kasvatanud (+21,7% piima ekvivalendina), suurendades lõssipulbri (+35,2%), kondenseeritud piima (+14,6%), juustu (+7,6%), vadakupulbri (+4,8%) ja täispiimapulbri (+1,4%) eksporti; või eksport vähenes (-17,8%). Kuigi või eksport tervikuna langes, siis suurimatesse partnerriikidesse see kasvas – USA-sse (+51%) ja Iraani (+44%).

Hiina nõudlus piimatoodete osas on kasvanud. Poolaastaga imporditi varasemast enam lõssipulbrit (+16%), juustu (+29%), võid (+7%) ja vadakupulbrit (+13%)<sup>4</sup>.

## Eesti

Eestis toodeti 2017. aastal kuue kuuga 394,9 tuhat tonni toorpiima, mida oli 0,9% vähem kui eelneval aastal. Toorpiima kokkuostuhind kasvas, tonni keskmine hind oli 317,9 eurot, mis oli 2016. aastaga võrreldes 44% enam.

Piimatooteid eksporditi kuue kuuga 85,5 mln euro väärtuses (143,7 tuhat tonni). Rahaliselt oli seda varasemast 44,2% enam. Toorpiima kokkuostuhinna tõustes on hoogustunud jällegi selle väljavedu, mis moodustas 42% (36 mln eurot ekspordikäibest) ja kasvas 79%.

Piimatooteid imporditi 30 mln euro väärtuses, mis suurenes 46% võrra<sup>5</sup>.

## Eesti piimatööstuse positsioon majanduses

Piimatöötlemise sektori moodustavad Eestis ligikaudu 25 töötlemisettevõtet ja talu, millest viis suuremat tööstust annavad 70% kogu piimatööstuse müügitulust (ilma Tere AS-i andmeteta).

Piimatoodete toodangu väärtus poolaasta arvestuses rahaliselt oli 174,9 mln eurot, mis kasvas 23% võrra. Kokku toodeti 108 500 tonni piimatooteid, mida oli varasemast 0,5% vähem.

Tootmismahult koore toodang kasvas 9,3% ja juustu toodang 4,3%; kohupiima toodang vähenes 2,1%, hapendatud piimatoodete toodang -1,4% ja või toodang -32,4% (tabel 1).

<sup>4</sup> Euroopa Komisjon „European Milk Market Observatory“ <https://ec.europa.eu/agriculture/market-observatory/milk>

<sup>5</sup> Maaeluministeerium „Piima ja piimatoodete väliskaubandus“  
[https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://www.agri.ee/sites/default/files/content/statistika/2017/k\\_auvavahetus-2017-06-piim.ods](https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://www.agri.ee/sites/default/files/content/statistika/2017/k_auvavahetus-2017-06-piim.ods)

Tabel 1. Piimatööstuse kuue kuu toodang tootegrupiti 2011–2017, tuhat tonni

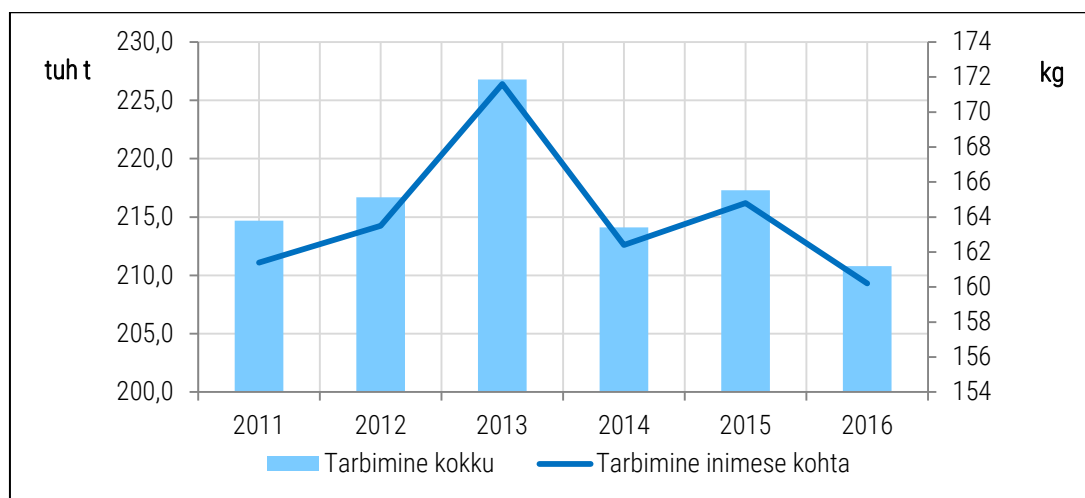
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Piimatoodete toodang kokku	103,4	99,5	101,9	103,7	103,0	109,1	108,5
Joogipiim	44,4	43,2	42,9	44,9	47,1	49,4	49,9
Koor	13,4	11,6	15,1	14,3	11,4	11,8	12,9
Hapendatud piimatooted (sh jogurt, joogijogurt, maitsestatud jogurt, kuumtöödeldud piim jm tooted)	21,0	20,4	20,4	19,4	18,9	21,0	20,7
Juust lehmapiimast (värske või laagerdatud juust)	11,0	12,4	12,3	10,4	11,6	11,5	12,0
Kohupiim (hõlmab kohupiima, kodujuustu, toorjuustu, kohukest, mozzarella't ja vadakujuustu)	9,1	9,2	9,4	9,5	9,6	9,6	9,4
Või ja muud piimarasvatooted (82% või ekvivalendina)	3,5	2,5	1,8	2,2	2,5	3,4	2,3
Lössipulber *	1,0	0,2	0,0	3,0	1,9	2,4	1,3

\* indikatiivne, Statistikaamet ei avalda täielikke andmeid andmekaitsest lähtuvalt

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

Statistikaameti andmetel tarbiti Eestis 2016. aastal kokku 210 800 tonni piimatooteid ehk 160,2 kg ühe inimese kohta. Inimese kohta on tarbimises toimunud väike langus, varasemast tarbiti piimatooteid 2,8% vähem (joonis 1).

Joonis 1. Piimatoodete tarbimine kokku ja inimese kohta 2011–2016



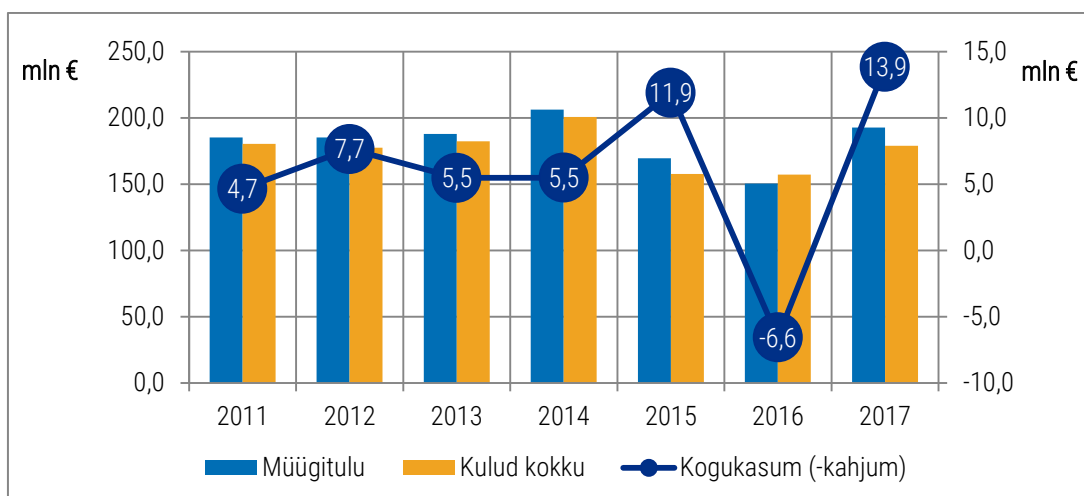
Allikas: Statistikaamet, andmed 18.09.2017 seisuga

## Majandusnäitajad

SA lühiajastatistika andmetel oli piimatööstuse müügitulu 2017. aastal kuue kuuga 192,8 mln eurot, mis suurenes eelmise aastaga 30%. Müügitulu kasvule avaldas positiivset mõju piimatoodete ekspordi kasv. Sektori kogukulud kasvasid 13,9% ning olid kokku 179,0 mln eurot. Piimatööstuse kogukasum<sup>6</sup> oli 13,9 mln eurot (joonis 2).

<sup>6</sup> Kogukasum (-kahjum) = müügitulu – kulud kokku

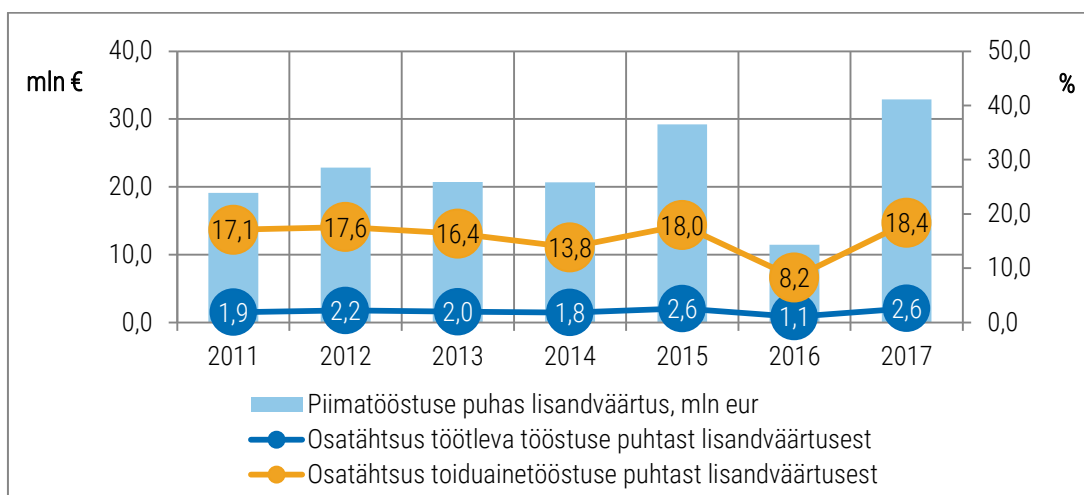
Joonis 2. Piimatööstuse kuue kuu müügitulu, kogukulud ja kogukasum 2011–2017



Allikas: Statistikaamet, andmed 18.09.2017 seisuga

Piimatööstuse puhas lisandväärtus<sup>7</sup> tegi võrreldes eelmise poolaastaga 2017. aastal läbi suure tõusu, olles 33 mln euro suurune (joonis 3). Seda suurendas tööviljakuse kasv (joonis 5). Piimatööstuse puhas lisandväärtus moodustas 2,6% töötleva tööstuse ja 18,4% toiduainetööstuse puhtast lisandväärtusest.

Joonis 3. Piimatööstuse kuue kuu puhas lisandväärtus ja selle osatähtsus töötlevas- ja toiduainetööstuses 2011–2017

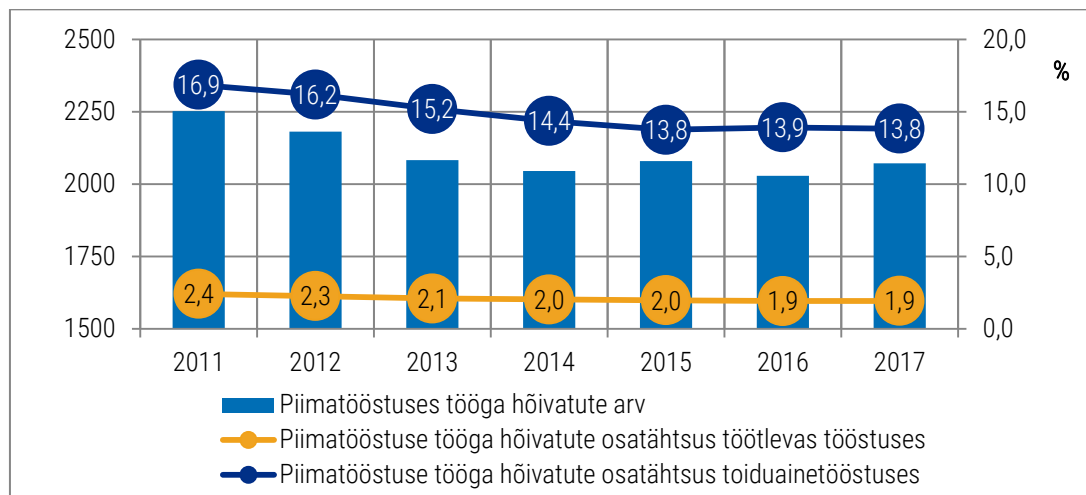


Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

Kasvanud on piimatööstuses tööga hõivatute arv. Keskmiselt oli piimatööstuses tööga hõivatud 2073 inimest, mida oli 2,2% rohkem kui eelneval aastal (joonis 4). Piimatööstuses tööga hõivatute osatähtsus oli töötleva tööstusega võrreldes 1,9% ja toiduainetööstuses 13,8%.

<sup>7</sup> Puhas lisandväärtus = (müügitulu – kulud kokku) + tööjookulud

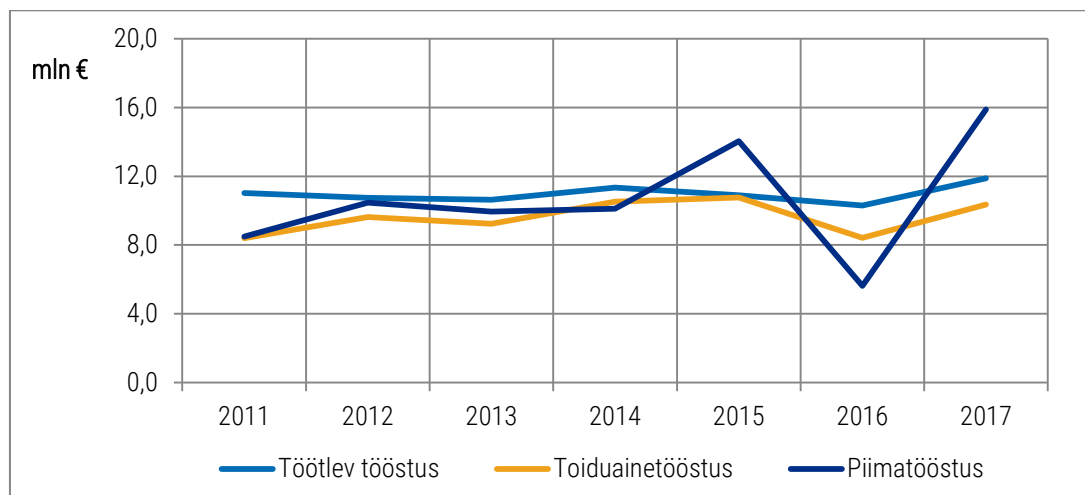
**Joonis 4. Piimatööstuses kuue kuu jooksul keskmiselt tööga hõivatud inimeste arv ja selle osatähtsus töötlevas- ja toiduainetööstuses 2011–2017**



Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

Piimatööstuse tööviljakus<sup>8</sup> oli 9,4 mln euro suurune ja tegi eelmise poolaastaga võrreldes läbi suure tõusu (joonis 5). Tööviljakuse kasvu piimatööstuses 2017. esimesel poolaastal tagas 2016. esimese kuue kuuga tootmisesse tehtud täiendavad investeeringud.

**Joonis 5. Piimatööstuse kuue kuu tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel 2011–2017**

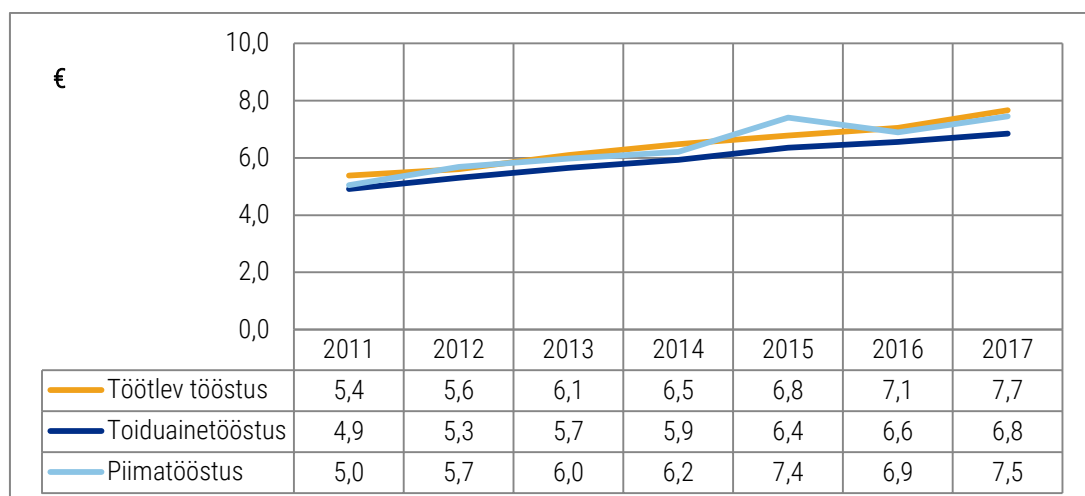


Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

Keskmine piimatööstuse brutotootasu oli 7,5 eurot tunnis ja kasvas 8,7% . Eelneval perioodil oli see 6,9 eurot tunnis (joonis 6).

<sup>8</sup> Tööviljakus = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

Joonis 6. Piimatööstuse kuue kuu keskmine brutotöötasu tunnis 2011–2017

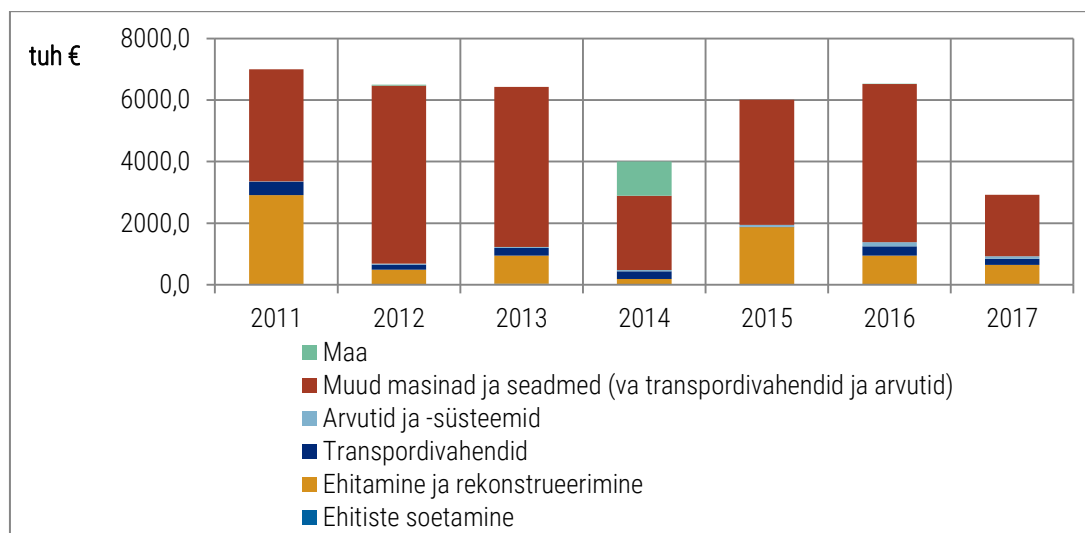


Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

## Investeeringud

Piimatööstus investeeris materiaalsesse põhivarasse ehk tehnoloogia- ja tootearendusse 2017. aastal kuue kuuga 2,9 mln eurot, mida oli varasemast aastast 55% vähem (joonis 7). 2017. aasta esimesel poolaastal tehti viimase seitsme aasta lõikes kõige vähem investeeringuid.

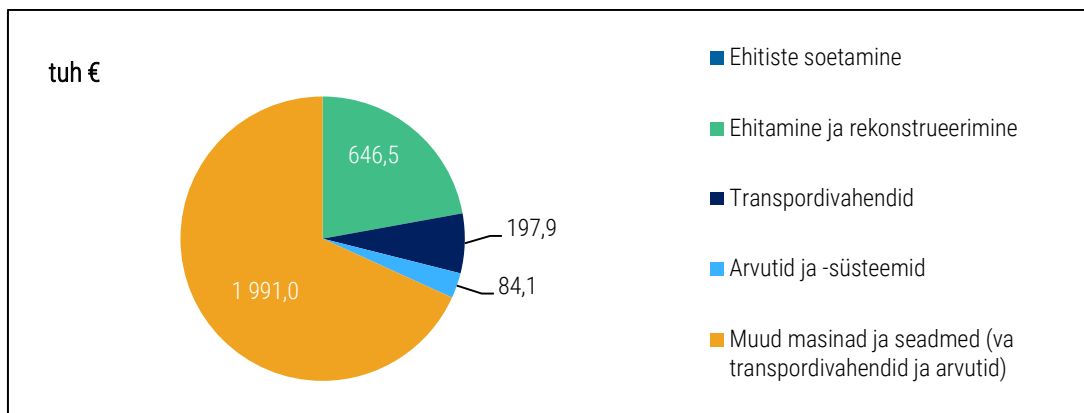
Joonis 7. Piimatööstuse kuue kuu investeeringud materiaalsesse põhivarasse 2011–2017



Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

Masinate ja seadmetesse (va transpordivahendid ja arvutid) investeeriti 2,0 mln eurot (joonis 8). Ehitamise ja rekonstrueerimise tarbeks suunati 646 500 eurot, arvutitesse ja -süsteemidesse investeeriti 84 000 eurot ja transpordivahenditesse 198 000 eurot.

Joonis 8. Piimatööstuse kuue kuu investeeringud 2017. aastal



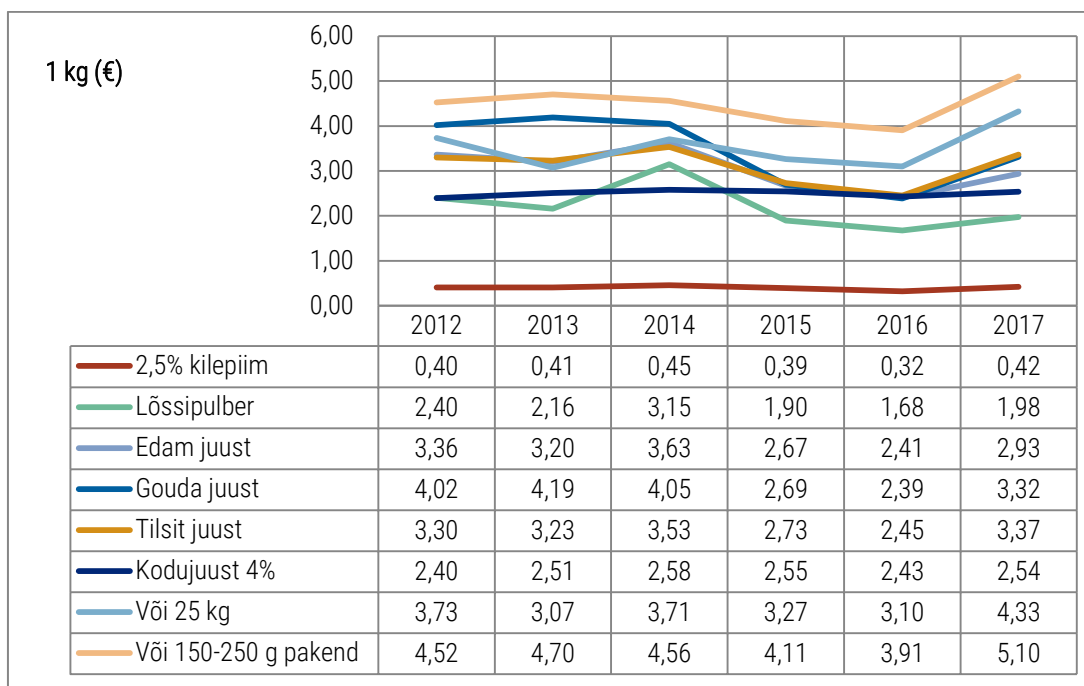
Allikas: Statistikaamet, andmed 18.09.2017 seisuga

## Hinnad

Alates 2016. aasta algusest kogub ja edastab turuinfot Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI). Teenusepakkuja vahetusest tulenevalt võivad võrdluses eelmise aasta sama perioodiga (kui turuinfot kogus Kantar Emor) mõned hinnamuutused võimenduda.

Piimatoodete kaalutud keskmised tööstusest väljamüügihinnad tõusid kõikides tootegruppides (joonis 9). 2,5%-line kilepiim maksis 0,42 €/l (+31,3%), lõssipulber 1,98 €/kg (+17,9%), Edami juust 2,93 €/kg (+21,6%), Gouda juust 3,32 €/kg (+38,9%), kodujuust 2,54 €/kg (+4,5%), väikepakendis või 5,10 €/kg (+30,4%).

Joonis 9. Piimatoodete kuue kuu kaalutud keskmine 1 kg/l tööstusest väljamüügihind 2011–2017



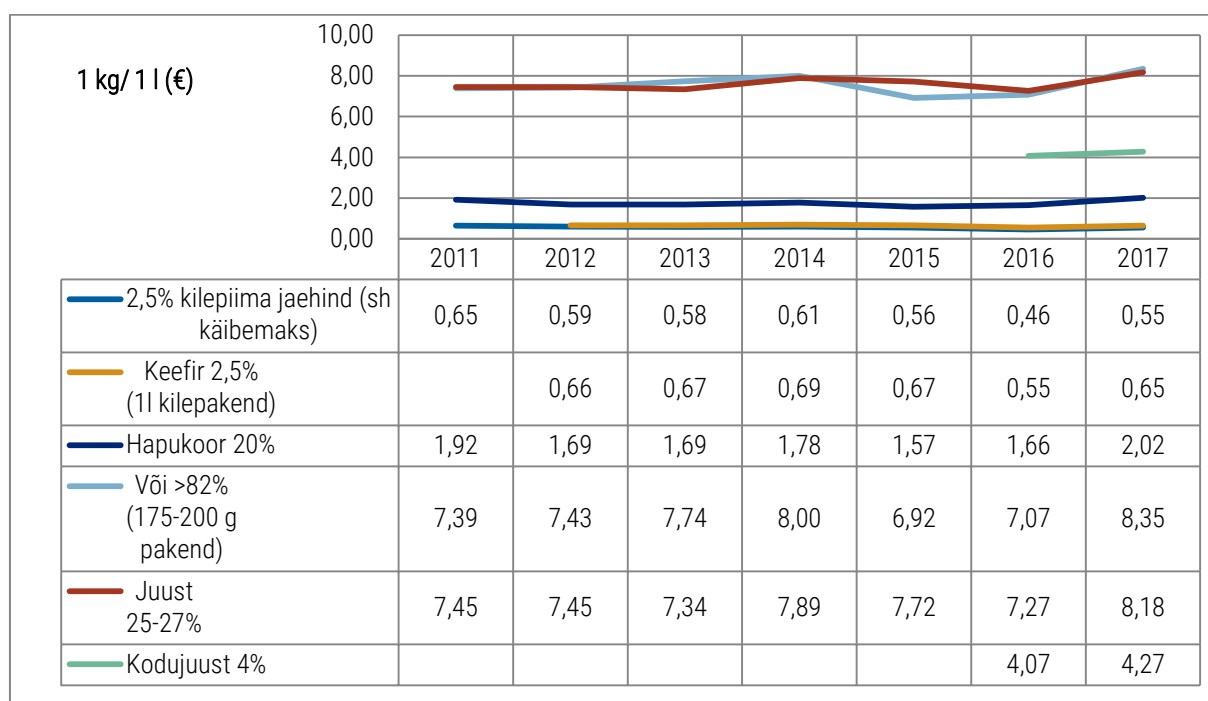
Allikas: EKI, Kantar Emor, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga



EKI vaatlusandmetel piimatoodete **keskmised** jaehinnad kauplustes selgelt kallinesid, järgides tööstusest väljamüügihindade tõusu (joonis 10). 2,5% kilepiim maksis 0,55 €/l (+19,6%), 2,5% keefir kiles 0,65 €/l (+18,2%), 20% hapukoor 2,02 €/kg (+21,7%), väikepakendis või 8,35 €/kg (+18,1%) ja naturaaluust 8,18 €/kg (+12,5%).

Eestiga sarnaselt on või hind kogu Euroopa Liidus rekordiliselt kõrgel tasemel, aga sellele vaatamata on või varud väikesed. Või varude suurendamisele seab piirangud üldine turunõudlus, kus või tuleb konkureerida nii juustu kui ka vadakupulbri tootmisega, mille jaoks tooraine on sama. Või pikemaajalisele kõrgele hinnale vaatamata on selle tarbimine suurenenud toitumisharjumuste muutumise ning samuti viimase perioodi või toodangu vähenemise tõttu.

Joonis 10. Piimatoodete kuue kuu keskmine 1 kg/l jaehind kauplustes 2012–2017



Allikas: EKI, Kantar Emor, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga

## Piimasektori andmete võrdlev tabel

Tabel 2. Olulisemad näitajad 2016. ja 2017. aasta kuue kuu võrdluses

	2016	2017	Muutus (%)
Piimatoodete toodang, tuh t	109,1	108,5	-0,5
Piimatoodete väärtus, mln €	142,7	174,9	+22,6
Piimatoodete eksport, mln €	59,3	85,5	+44,2
<b>Majandusnäitajad</b>			
Keskmine tööga hõivatute arv	2029	2073	+2,2
Müügitulu, mln €	150,7	192,8	+27,9
Kulud kokku, mln €	157,2	179,0	+13,9
Kogukasum (-kahjum), mln €	-6,6	13,9	+310,6
Puhas lisandväärtus, mln €	11,4	32,9	+188,6
Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel, mln €	5,6	15,9	+183,9
Keskmine bruto töötasu tunnis, €	6,9	7,5	+8,7
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse kokku, mln €	6,5	2,9	-55,4
<b>Keskmine kaalutud tööstusest väljamüügihind</b>			
2,5%line piim kiles, €/l	0,32	0,42	+31,3
Edam juust, €/kg	2,41	2,93	+21,6
Gouda juust, €/kg	2,39	3,32	+38,9
Kodujuust, €/kg	2,43	2,54	+4,5
Või väikepakendis, €/kg	3,91	5,10	+30,4
<b>Keskmine jaehind</b>			
2,5%line piim kiles, €/l	0,46	0,55	+19,6
2,5%line keefir kiles, €/l	0,55	0,65	+18,2
20%line hapukoor, €/kg	1,66	2,02	+21,7
Või väikepakendis, €/kg	7,07	8,35	+18,1
Naturaaljuust, €/kg	7,27	8,18	+12,5
4%line kodujuust, €/kg	4,07	4,27	+4,9
<b>Toorpiima tootmine</b>			
Piimatoodang, tuh t	398,5	394,9	-0,9
Realiseeritud piim naturaalkaalus, tuh t	245,9	245,1	-0,3
Keskmine piimatoodang lehma kohta, kg	4435	4575	+3,2
<b>Toorpiima keskmine kokkuostuhind</b>			
Euroopa Liidus, €/t	277,9	332,1	+19,5
Eestis, €/t	221,2	317,9	+43,7
Lätis, €/t	199,4	296,2	+48,5
Leedus, €/t	198,3	283,0	+42,7
Soomes, €/t	374,5	370,9	-1,0

### Legend

pp protsendipunkti

kasvanud

vähenenud

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, 18.09.2017 seisuga

## Piimasektori andmete pikk aegrida

Tabel 3. Olulisemate näitajate aegrida 2001–2017

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tööga hõivatute arv	2452	2351	2182	2146	2252	2182	2083	2046	2080	2029	2073
Müügitulu, mln €	176,6	200,4	156,7	157,0	185,3	185,2	188,0	206,3	169,7	150,7	192,8
Kulud kokku, mln €	170,4	193,1	148,2	153,4	180,6	177,6	182,6	200,8	157,8	157,2	179,0
Kogukasum (-kahjum), mln €	6,2	7,3	8,5	4,6	4,7	7,7	5,5	5,5	11,9	-6,6	13,9
Tööjõukulud, mln eurot	13,9	15,1	14,2	13,3	14,5	15,2	15,2	15,2	17,3	18,0	19,0
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	19,8	9,5	5,6	5,2	7,0	6,5	6,4	4,0	2,0	6,5	2,9
Toorpiima toodang, tuh tonni	347,0	345,8	336,6	338,2	343,9	359,3	376,7	404,2	382,5	398,5	394,9
Piimatoodete toodang, tuh tonni	99,8	95,5	99,9	107,6	103,4	99,5	101,9	103,7	103,0	109,1	108,5
Piimatoodete ekspordi väärtus, mln €	..	..	41,5	65,0	73,0	81,3	93,4	113,2	68,5	59,3	85,5

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 18.09.2017 seisuga